

Operateri na fiskalnim blagajnama

Neven Baica, mag. oec.

U ovom članku pojašnjavamo tko sve može biti operater na fiskalnoj blagajni, kako izabrati ispravnu oznaku operatera, kada se oznaka povezuje sa OIB-om obveznika fiskalizacije, te na kraju predlažemo na koji način voditi evidenciju o operaterima.

1. Uvod

Donošenjem propisa o fiskalizaciji računa naplaćenih u gotovini u porezni sustav RH uveden je novi pojam - pojam operatera na naplatnom uređaju.

Obveza fiskalizacije propisana je

- Zakonom o fiskalizaciji u prometu gotovinom (Nar. nov., br. 133/12 - u daljnjem tekstu: Zakon o fiskalizaciji), te
- Pravilnikom o fiskalizaciji u prometu gotovinom (Nar. nov., br. 146/12).

Jedna od značajnijih novina uvođenja fiskalizacije bili su novi obvezni elementi računa. Naime odredbom članka 9. Zakona propisano da račun osim podataka propisanih posebnim propisima, za potrebe provedbe postupka fiskalizacije mora sadržavati slijedeće podatke:

- 1) vrijeme izdavanja računa (sat i minuta),
- 2) **oznaku operatera (osobe) na naplatnom uređaju,**
- 3) oznaku načina plaćanja računa – novčanice, kartica, ček, transakcijski račun, ostalo,
- 4) Jedinstveni identifikator računa i
- 5) zaštitni kod izdavatelja obveznika fiskalizacije (čl. 9. Zakona).

Obveznici fiskalizacije dužni su na računu iskazati sve navedene podatke bez obzira na način na koji se obavlja naplata računa, osim kada naplate sredstvom koje se ne smatra gotovinom u smislu fiskalizacije. U tom slučaju obveznici fiskalizacije nemaju obvezu na računu iskazati jedinstveni identifikator računa i zaštitni kod izdavatelja obveznika fiskalizacije.

ističemo...

Dakle, oznaka operatera mora se staviti i na račun koji nije naplaćen preko blagajne.

U trenutku fiskalizacije oznaku operatera na naplatnom uređaju, kao oznaku osobe koja je izvršila naplatu, obveznik fiskalizacije dužan je povezati s osobnim identifikacijskim brojem te osobe, i zatim taj podatak kao element računa dostaviti Poreznoj upravi elektronski preko naplatnog uređaja, u trenutku izdavanja fiskalnog računa.

Činjenica da se oznaka operatera iskazuje i na računima koji nisu izdani preko fiskalne blagajne, zajedno sa izuzetkom kada se oznaka operatera može povezati sa OIB-om obveznika fiskalizacije, dovela je do određenih nejasnoća koje nastojimo otkloniti ovim člankom. U nastavku pojašnjavamo tko sve može biti operater i kada se mogu koristiti izuzetci u svezi povezivanja OIB-a i oznake operatera, te na kraju predlažemo na koji način voditi evidenciju o operaterima.

2. Oznaka operatera

Oznaka operatera propisana je odredbom članka 9. stavak 1. Zakona o fiskalizaciji, kao podatak koji se obvezno treba staviti na račun. Osim navedene odredbe oznaka operatera navodi se još i u smislu obveze povezivanja oznake sa OIB-om, no izravna definicija i uputa kako bi oznaka trebala izgledati nisu propisani. Korisne informacije u vezi oznake operatera pronašli smo u **mišljenju mišljenjem Ministarstva financija "Operater na naplatnom uređaju u smislu Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom"**, broj klase: 410-01/13-01/1230, Uruđbeni broj: 513-07-21-01/13-2, Zagreb, 21. ožujka 2013. (u daljnjem tekstu Mišljenje od 21. ožujka 2013) iz koje citiramo definiciju pojma:

Oznakom operatera na naplatnom uređaju smatra se oznaka osobe koja je isporučila dobro ili obavila uslugu, odnosno stvarno naplatila račun.

Spomenuto Mišljenje očituje se i u pogledu toga kako bi oznaka operatera trebala izgledati. Tako, prema navedenom Mišljenju na samome računu **nije potrebno ispisivati osobne podatke** osobe koja izdaje račune već se može staviti **interna oznaka osobe**, a u internom aktu popisati veze između internih oznaka i OIB-a osoba koje izdaju račune.

Dakle, kao oznaku operatera, obveznik fiskalizacije može staviti neki osobni podatak, odnosno ime ili ime i prezime, ali može se i koristiti bilo kojom oznakom.

Primjeri oznaka operatera

NEVEN BAICA	NEVEN	NB	P24
-------------	-------	----	-----

No, neki obveznici fiskalizacije trebaju voditi računa da će možda od **1. siječnja 2016.** godine kao oznake operatera **uvesti puno ime i prezime osobe** koja je obavila isporuku, odnosno izdala račun. Razlog tome je **novi Zakon o računovodstvu** (Nar. nov., br. 78/2015; u daljnjem tekstu: ZoR) i njegov članak 9. u kojem je propisano što se smatra vjerodostojnom knjigovodstvenom ispravom. Tamo je među ostalim pobrojanim elementima vjerodostojne isprave istaknuto da vjerodostojna isprava mora biti potpisana od osobe koja jamči za njezinu vjerodostojnost. Istom odredbom propisan je i sljedeći izuzetak:

*Račun koji služi kao knjigovodstvena isprava a izdan je od strane poduzetnika **ne mora biti potpisan** ako je sastavljen na način koji uređuju porezni propisi te **sadržava ime i prezime osobe** koja je odgovorna za njegovo izdavanje (čl 9. st. 3. ZoR-a).*

Oznaka operatera je jedinstvena oznaka koja se u sustavu fiskalizacije povezuje sa imenom i prezimenom te OIB-om operatera, te smatramo logičnim da se i takva oznaka prizna umjesto potpisa osobe odgovorne za njegovo izdavanje. No, sadašnja formulacija gore navedene odredbe novog ZoR-a ne omogućuje korištenje oznake operatera umjesto potpisa. Stoga, prema sadašnjoj situaciji, obveznici fiskalizacije kojima račune na fiskalnom računu izdaju osobe koje ga ujedno potpisuju i kao osobe odgovorne za njegovo izdavanje od 1. siječnja 2016. godine morat će raditi nešto od sljedećeg:

- 1) Kao oznaku operatera pisati puno ime i prezime, sa naznakom da se radi o oznaci operatera i osobi odgovornoj za njegovo izdavanje ili
- 2) Istovremeno imati oznaku operatera (na primjer "NB") te ime i prezime osobe odgovorne za izdavanje računa (npr. "Neven Baica").

Vjerujemo da će zakonodavac do stupanja na snagu novog ZoR-a prilagoditi odredbu članka 9. stavka 3., ili mišljenjem omogućiti jednostavnije rješenje od trenutno propisanog.

3. Tko može biti operater

Zakon o fiskalizaciji niti jednom odredbom ne definira tko se smatra operaterom. No, iz samih odredbi kojima se propisuju obveze vezane uz oznaku i OIB operatera, te obveze koje operater ima u fiskalizaciji računa jasno je da je operater osoba koja izdaje račune, neovisno o tome da li se radi o računima naplaćenim preko fiskalne blagajne, ili računima koji su izdani rukom ili preko računala ili drugog uređaja koji nije fiskalni.

U sljedećim poglavljima, prostor posvećujemo činjenici da se pojam operater koristi i u tvrtkama koje ne naplaćuju gotovinom pa niti ne obavljaju fiskalizaciju preko naplatnih uređaja, odnosno za osobu koja, primjerice u slučaju paušalnih obrta, pri izdavanju računa "operira" kemijskom olovkom i ovjerenim blokom računa.

3.1. Operateri kod društava koja nisu obveznici fiskalizacije

Dio problema u vezi obveze primjene oznake operatera veže se uz problem shvaćanja pojma obveznika fiskalizacije, pa je naslov ovog poglavlja prilagođen kako bi privukao što više onih koji taj pojam nisu dobro shvatili, a iz prakse telefonskih savjeta znamo da ih još uvijek bar nekoliko ima.

Glavni cilj donošenja Zakona o fiskalizaciji bio je uvođenje kontrole naplate gotovine, čemu je Zakon o fiskalizaciji i terminološki prilagođen. Međutim, očito u zadnji tren, primjena odredbi Zakona proširena je i na osobe koje ne naplaćuju gotovinom, ili čak niti ne-

maju pripremljenu mogućnost da obave fiskalizaciju računa preko fiskalnog uređaja (nisu pribavili certifikat ili naplatni uređaj). Upravo terminološke usklađenosti bilo je lako donijeti zaključak, da onaj tko nema fiskalnu blagajnu nije niti obveznik fiskalizacije, pa ne mora voditi računa o oznaci operatera, a to je pogrešan zaključak.

ističemo...

Operatere prema Zakonu o fiskalizaciji moraju imati i ona društva koja nemaju fiskalne blagajne.

Gore navedena činjenica jednostavno se izvodi iz odredbe članka 3. Zakona o fiskalizaciji koju prenosimo u cijelosti:

"II. OBVEZNIK FISKALIZACIJE

Članak 3.

Obveznikom fiskalizacije smatra se:

- 1) fizička osoba obveznik poreza na dohodak po osnovi samostalne djelatnosti iz članka 18. Zakona o porezu na dohodak te
- 2) pravna i fizička osoba koja se smatra obveznikom poreza na dobit prema članku 2. Zakona o porezu na dobit za sve djelatnosti za koje je, prema odredbama posebnih propisa, obveznik izdavanja računa za isporuku dobra ili obavljene usluge."

Dakle, da li je netko obveznik fiskalizacije, ne ovisi o činjenici da li naplaćuje gotovinom, da li je pribavio certifikat i/ili fiskalnu blagajnu, te da li je obavljao fiskalizaciju slanjem elemenata računa Poreznoj upravi, već samom činjenicom da je obveznik poreza na dohodak po osnovi samostalne djelatnosti iz članka 18. Zakona o porezu na dohodak ili obveznik poreza na dobit prema članku 2. Zakona o porezu na dobit. Obzirom da se i na račune koji nisu naplaćeni gotovinom treba staviti oznaka operatera (vidi uvodni dio ovog članka), jasno je da praktički sve obveze vezane za oznaku operatera imaju i oni obveznici fiskalizacije koji nemaju fiskalnu blagajnu.

Samo, primjerice neprofitne organizacije, proračun, proračunski korisnici te ostale pravne osobe koje nisu u sustavu poreza na dobit, te fizičke koje nisu u sustavu poreza na dobit i sustavu poreza na dohodak od samostalne djelatnosti ne moraju voditi računa o oznaci operatera obzirom da nisu obveznici fiskalizacije.

3.2. Nezaposlenici kao operateri

Odredbama Zakona o fiskalizaciji nije propisano da operater može biti samo osoba koja je u radnom odnosu kod obveznika fiskalizacije. Stoga, je jasno da prema Zakonu o fiskalizaciji operater može biti bilo koja osoba, pa tako i ona koja kod obveznika fiskalizacije nije u radnom odnosu.

Iz navedenog proizlazi da operateri na naplatnim uređajima mogu biti i članovi uprave (direktori), prokuristi, učenici i studenti angažirani za rad preko posrednika, izasrani radnici i radnici angažirani preko posrednika za zapošljavanje. Tako primjerice nema zapreke prema Zakonu o fiskalizaciji da račun, u primjerice ugostiteljskom objektu, fiskalizira direktor trgovačkog društva koje vodi ugostiteljski objekt premda u tom društvu nije zaposlen.

No, treba voditi računa da direktor bez sklopljenog ugovora o radu, premda smije izdati fiskalni račun, ne smije ujedno i raditi kao konobar, jer se za poslove konobara treba sklopiti ugovor o radu sukladno Zakonu o radu. Kontrola rada bi činjenicu da se takav direktor pojavio kao operater fiskaliziranog gotovinskog računa ugostiteljskog objekta, trebala shvatiti kao znak nužnosti pojačane provjere tko je

u vrijeme fiskalizacije takvog računa obavljao poslove konobara, i siguran znak gdje bi trebalo popiti slijedeću kavu.

4. Oznaka operatera i OIB

U trenutku gotovinske naplate, potrebno je izdati gotovinski račun koji se elektronskim putem šalje poreznom tijelu radi potvrde ispravnosti - što se u Zakonu naziva fiskalizacijom izdavanja računa. Ono što se u stvari šalje poreznom tijelu radi potvrde ispravnosti su elementi računa, odnosno elektronski podaci o transakciji u koje prema odredbi članka 2. stavke 3. Zakona o fiskalizaciji ulazi:

- **osobni identifikacijski broj (OIB) obveznika fiskalizacije,**
- datum i vrijeme, broj računa,
- oznaka je li obveznik fiskalizacije u sustavu poreza na dodanu vrijednost,
- iznos računa razvrstan po poreznoj stopi (zbrojni iznos naknade i poreza, iznos oslobođenja),
- način plaćanja,
- osobni identifikacijski broj (OIB) operatera naplatnog uređaja i
- zaštitni kod izdavatelja.

Razlikujemo

Sadržaj računa	◀▶	Elementi računa
Odredba kojom je propisano		
članak 9. Zakona	◀▶	članak 2. stavak 1. točka 3. Zakona
Definicija		
Obvezni podaci koji se ispisuju na račun koji se uručuje kupcu	◀▶	Podaci koji se kod fiskalizacije računa koriste pri komunikaciji između prodajnog mjesta i Porezne uprave, a u svrhu dobivanja potvrde da je fiskalizacija obavljena.
Podatak o operateru		
Oznaka operatera	◀▶	Osobni identifikacijski broj (OIB)

Dakle, *osobni identifikacijski broj (OIB) operatera naplatnog uređaja, dostavlja se Ministarstvu financija, Poreznoj upravi kao element računa, dok se na račun upisuje kao podatak oznaka operatera.* Obzirom da na taj način nije moguće utvrditi da li oznaka operatera odgovara OIB-u operatera dostavljenom Poreznoj upravi, očito je da se za potrebe kontrole ova dva podatka trebaju povezati. Kako se to radi i koja pravila se primjenjuju kod povezivanja ovih podataka pojašnjavam u slijedećem poglavlju.

4.1. Povezivanje oznake operatera i OIB-a

Obzirom da se u poreznu upravu kao element računa šalje OIB operatera, a da je na računu iskazana oznaka operatera, za potrebe kontrole nužno je te dvije oznake povezati. To je i propisano člankom 10. stavkom 1. Zakona o fiskalizaciji:

“Oznaku operatera na naplatnom uređaju, kao oznaku osobe koja je izvršila naplatu iz članka 9. stavka 1. točke 2. ovoga Zakona, obveznik fiskalizacije dužan je povezati s osobnim identifikacijskim brojem te osobe.”

Povezivanje oznake operatera sa njegovim OIB-om nužno je kako bi se omogućila kontrola podataka poslanih na fiskalizaciju sa računima izdanim kupcima, odnosno arhiviranim kod obveznika fiskalizacije. Obveznici fiskalizacije moraju voditi računa da se oznaka operatera stavlja na sve račune koje izdaje obveznik fiskalizacije, kako one ispostavljene preko fiskalnih uređaja, tako i one koji nisu naplaćeni u gotovini i nisu prošli postupak fiskalizacije na naplatnom

uređaju. U poglavlju 5. dajemo prijedlog evidencije pomoću koje bi se obavilo propisano povezivanje operatera sa oznakom operatera i OIB-om.

4.2. Iznimka kada se koristi OIB operatera

Odredbom članka 10. stavka 1. Zakona o fiskalizaciji propisana je obveza povezivanja OIB-a sa oznakom pojedinog operatera. No, u stavci 2. istog članka propisane su iznimke kada se oznaka operatera povezuje sa OIB-om obveznika fiskalizacije. Navedenu odredbu citiramo u cijelosti:

“Iznimno od gore navedenog, kao osobni identifikacijski broj (OIB) operatera može se dostaviti osobni identifikacijski broj (OIB) obveznika fiskalizacije ako se radi o djelatnostima fizičkih osoba, o izdavanju računa putem samo-naplatnih uređaja te u ostalim sličnim slučajevima.”

Ovu odredbu prvenstveno se odnosi na slučaj obrtnika kojemu sukladno Zakonu o obrtu pri radu mogu pomagati i članovi obitelji koji nisu u tom obrtu u radnom odnosu.

Mišljenjem od 21. ožujka 2013. pojašnjeno je u kojim se sve sličnim slučajevima može primijeniti pravilo povezivanja OIB-a obveznika fiskalizacije sa oznakom operatera. Dio Mišljenja koji navedeno pojašnjava citiramo u nastavku.

“U slučajevima kada iz opravdanih razloga ne može dostaviti OIB operatera (primjerice: kod obrtnika koji samostalno rade, kod samo-naplatnih blagajni) zakonodavac je predvidio da se kao OIB operatera dostavlja podatak o OIB-u obveznika fiskalizacije. Na isti način će se postupati i kod svih slučajeva kada račune izdaje osoba koja nije zaposlenik obveznika fiskalizacije.”

Tako primjerice, umjesto OIB-a operatera kao element računa **ko-risiti će se OIB obveznika fiskalizacije** kada naplatnim uređajima barataju slijedeći **operateri-nezaposlenici**:

- član obitelji kod obrtnika,
- učenici na praktičnom radu,
- studenti na specijalizaciji,
- radnici na stručnom osposobljavanju za rad bez sklapanja radnog odnosa,
- učenici i studenti angažirani preko posrednika,
- radnici angažirani preko agencije za posredovanje,
- radnici izaslati na rad kod obveznika fiskalizacije i sl.

Ovdje treba ponoviti da Zakon o fiskalizaciji nema restriktivne odredbe u pogledu toga tko može biti operater, pa se kao operater može pojaviti i **direktor obveznika fiskalizacije** koji ujedno i nema sklopljen ugovor o radu sa tim obveznikom fiskalizacije. No treba voditi računa da direktor pri tome ne smije obavljati druge poslove za koje je potrebno sklopiti ugovor u radu. O navedenom smo pisali u poglavlju 3.2. ovog članka.

5. Primjer evidencije o operaterima na naplatnim uređajima

Obveza donošenja internog akta o poslovnim prostorima propisana je člankom 11. stavkom. 2. Zakona o fiskalizaciji. Navedena odredba propisuje da:

- pravila slijednosti numeričkih brojeva računa,
- popis poslovnih prostora te
- dodijeljene oznake poslovnih prostora

- obveznik fiskalizacije propisuje internim aktom, koji predočuje za potrebe poreznog nadzora.

Ovakav interni akt naziva se u praksi **internim aktom o poslovnim prostorima**. Nesumnjivo da se, premda nije propisano, povezivanje oznake operatera i OIB-a može obaviti preko ovog internog akta, no smatramo da u nekim slučajevima to nije uputno.

Naime, smatramo da je interni akt o poslovnim prostorima trajniji dokument, jer se uobičajeno poslovni prostori i njihovo radno vrijeme ne mijenjaju često tijekom godine, te se takav dokument može voditi u sjedištu obveznika fiskalizacije. Sa podacima o operaterima i fiskalnim blagajnama drugi je slučaj. To su podaci koji se primjerice kod velikih trgovačkih lanaca mijenjaju svakodnevno, ponekad i za više stotina prodavaonica. Vođenje svih tih podataka i promjena na jednom mjestu i jednom internom aktu značilo bi i svakodnevnu promjenu internog akta. Stoga, nije smisleno podatke o fiskalnim uređajima i operaterima voditi na jednom mjestu, a pogotovo ne u internom aktu o poslovnim prostorima¹.

Stoga predlažemo da se podaci o operaterima vode u zasebnom internom aktu na slijedeći način. U internom aktu o poslovnim prostorima osim propisanih podataka odredi se i osoba odgovorna za fiskalizaciju za svaki poslovni prostor koja bi imala slijedeća zaduženja u pogledu provođenja fiskalizacije:

- 1) Obavljanje prijave, odjave i promjene podataka o tom poslovnom prostoru
- 2) Vođenje evidencije o operaterima, te
- 3) Vođenje evidencije o poslovnim prostorima.

U sklopu navedenih poslova odgovorna osoba za određeni poslovni prostor vodila bi evidenciju o operaterima za koju predlažemo slijedeći naziv:

Evidencija o operaterima na naplatnim uređajima za poslovni prostor _____ u 2015. godini"

Smatramo da evidenciju treba voditi za svaku godinu kako bi osiguralo da se evidencija na kraju godine zatvori i dostavi računovodstvu obveznika fiskalizacije na arhiviranje. Evidenciju bi trebalo čuvati uz interni akt o poslovnim prostorima.

U navedenoj evidenciji na dan 1. siječnja svake godine popisali bi se svi operateri koji imaju mogućnost raditi na naplatnim uređajima u tom poslovnom prostoru, te bi se tijekom godine upisivali oni koji bi započeli sa radom tijekom godine. Operaterima koji bi tijekom godine prestali sa radom treba upisati zadnji dan rada kod obveznika fiskalizacije. U nastavku dajemo primjer navedene evidencije operatera:

Evidencija operatera i rada na naplatnim uređajima

R. br.	Ime i prezime operatera	Status kod obveznika fisk.	OIB	Status*	Oznaka operatera	Razdoblje rada (datum)	
						Prvi	Zadnji
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	NEVEN BAICA	Ugovor o radu	12345678901	1	NB	01.01.2015.	
2.	PETAR PETROVIĆ	Student na radu	12345678890	2	PP	01.07.2015.	31.08.2015.

* Status radnog odnosa: 1 - u radnom odnosu 2 - nije u radnom odnosu

Oznaka statusa potrebna je zbog primjene izuzetka u kojem se oznaka operatera povezuje sa OIB-om obveznika fiskalizacije u svim slučajevima kada operater nije u radnom odnosu sa obveznikom fiskalizacije. Ukoliko bi isti operater bio angažiran za rad na naplatnom uređaju više puta tijekom godine, u evidenciju bi bio upisan više puta. Ovakva evidencija trebala bi se fizički voditi na samom prodajnom mjestu, pa predlažemo da se internim aktom o poslovnom prostoru kao odgovorna osoba za njegovo vođenje odredi voditelj smjene tog prodajnog mjesta ili neka druga osoba kojoj je radno mjesto u tom poslovnom prostoru.

Smatramo da iz istog razloga i na sličan način u tabelarnom pregledu treba voditi i evidenciju o naplatnim uređajima kako bi obveznik fiskalizacije mogao pohraniti informacije o tome koje blagajne djeluju u kojem poslovnom prostoru, koji numerički niz koristi koja blagajna, te upisati informacije o eventualnim razdobljima kvarova naplatnih uređaja.

¹ Naglašavamo i da je Mišljenjem od 21. ožujka 2013. rečeno da se povezivanje treba obaviti u internom aktu, ali nije rečeno da to mora biti interni akt o poslovnim prostorima.